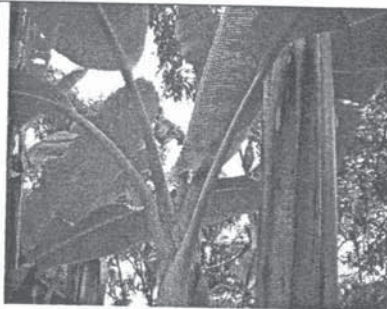
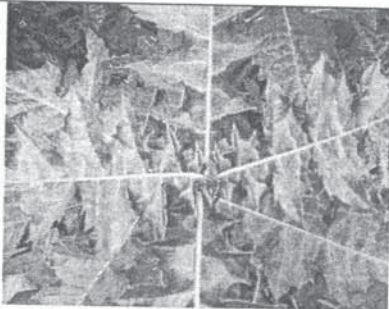
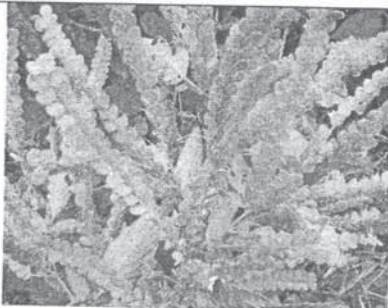
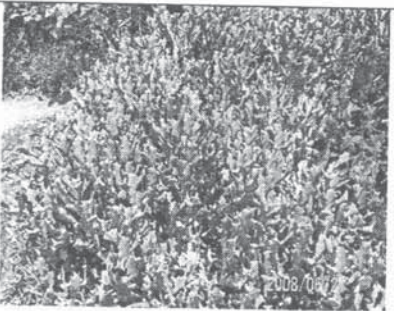
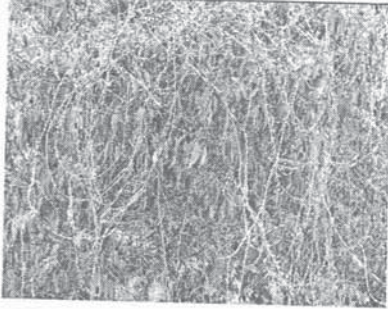

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
38		น้ำนมราชสีห์	ดักพะนู้ ลาดชะลี	ใช้ใบ ลำ ต้น ราก ดอก ผลต้ม กินละลาย น้ำ	บริเวณ หมู่บ้าน เช่นบ้าน นายบุญมี และป่า ทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
39		บอระเพ็ด	อะดั่งกอฮอ	เป็นยา อายุวัฒนะ บำรุง ร่างกาย	ในป่าทั่วไป และในบ้าน ลุงสุกี้ ตาม ประสี	พบได้ทุก ฤดู
40		ใบพลู	ชะล้าปะลู	ใบใช้ฉนวนไฟ แปะบริเวณ ที่เป็นตา กั๋งยั้ง	ในหมู่บ้าน เกือบทุก ครัวเรือน เช่น บ้านนาง สมหวัง, นาง สียา, นาง ล้วน	พบได้ทุก ฤดู
41		ว่านพลับพลึง	ว่านซุน	ฟกช้ำดำ เขียวใช้ใบ	ในป่าทั่วไป และบ้าน นายกา พรมสะอาด	พบได้ทุก ฤดู
42		ต้นกล้วยดิบ	ลัมกล้วย ดิบ	เปลือกใช้ ต้มอาบแก้ โรคลมพิษ ผลสุกบด ใส่ข้าวป้อน เด็กทำให้ เด็กอ้วน	ในหมู่บ้าน หลายคน เช่นบ้าน นายบุญมี	พบได้ทุก ฤดู

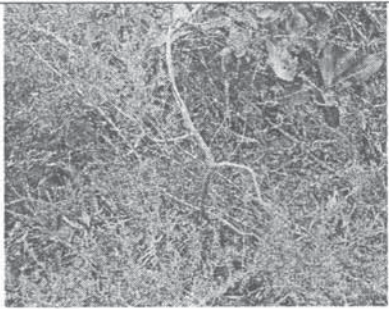
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
				ทวน สมบุรณ์		
43		กะเจียวแดง	กะจิกดีฮ	หัวไชใส่ บาดแผล	ในป่าทั่วไป ทางขึ้นวัด ถ้ำเปิด	ฤดูฝน
44		ดอกแค	ลัมแค	เปลือกใช้ อมแก้ปาก เปื่อย	พบใน หมู่บ้าน บ้านนางเท วา, บ้านพัก ครู	พบได้ทุก ฤดู
45		กะโดน	ลัมกะโดน	เปลือกใช้ แช่น้ำแล้ว เอามาตำ ไปแช่แก้ เท้าเปื่อย	พบในป่า ทั่วไป บริเวณวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
46		ดอกมะลิ	ลัมโปงซอน	ใบใช้ขยี้แ ่น้ำ เช็ดตัว ลดไข้ แก้ไข ขึ้น	ในหมู่บ้าน บ้านนาง ทองแพง	พบได้ทุก ฤดู
47		หญ้า หนวดแมว	กือฮนวด แมว	ลำต้นและ ใบต้มกิน แก้โรคนีว	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายบุญมี	พบได้ทุก ฤดู

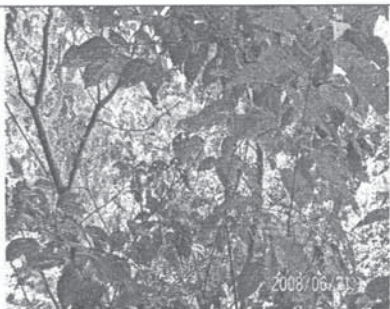
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
48		ต้นเอื้องนา	ลัมเอื้อง	ลำต้นต้ม กินเป็นยา สมานแผล	ทั่วไปในป่า รอบ หมู่บ้านและ ภูเขาทาง ขึ้นวัดถ้ำ เปิด	ฤดูฝน
49		ต้นเหวี่ยง ปลาหมอ	ลัมก้ามม้าม ก้ามอ	ใบใช้ต้มกิน ลด เบาหวาน	ในหมู่บ้าน เช่นบ้านแม่ จุม	พบได้ทุก ฤดู
50		ต้นเกล็ดลิ้น	แก้ดะ โบน	ใช้รากต้ม กินเป็นยา ฆ่าพยาธิ ใบไม้ในดับ	ในป่าทั่วไป บริเวณทาง ไปบ้าน ปทุมวาปี ห่าง ประมาณ 1 กิโลเมตร ของหมู่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู
51		หนูท้องขาว	ลัมอีกระอัน ลอก	บำรุงกำลัง	อยู่บนภูเขา ทางขึ้นวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
52		กาฝากทอง หมอง	พากทอง มอง	ต้มกินแก้ โรค กระเพาะ	ภูเขาในป่า บริเวณวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
54		ข่อยदान	ลัมคอยदान	ลำต้นเป็น ยาโรค กระเพาะ รากใช้ฝน กินเป็นยา แก้เบื่อเมา	ในป่าบน ภูเขา บริเวณวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
55		กะบองเพชร	กะบองเพชร	แก้โรค กระเพาะ	บนภูเขา บริเวณวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
56		แฮนพังพอน	แฮนพังพอน	แก้พิษ ต่างๆ ส่วนที่ นำมาใช้ ราก	อยู่บริเวณ ภูเขาถ้ำ เปิด	พบได้ทุก ฤดู
57		ชะมัดใหญ่	ลัมชะมัดฮิส	แก้ไข้ ราก นำมาต้ม กิน	อยู่ป่าทั่วไป ติดอ่างเก็บ น้ำคำมะ โคตร	พบได้ทุก ฤดู
58		ติบข้าวผี	ติบจ้าวชะมา	ใช้ทั้ง 5 ต้มลด เบาหวาน	ในบริเวณ วัดถ้ำเปิด บนภูเขา	ฤดูฝน

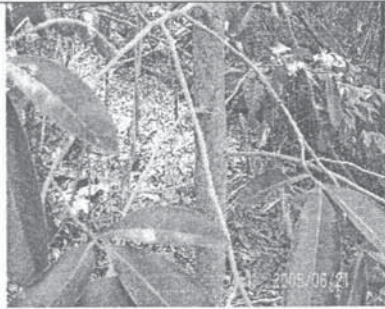
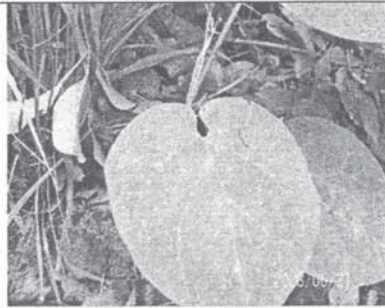
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
59		เครื่องคำป่า	เซียงคำมะฮี	แก้โรคสัตว์ ฆ่าพยาธิ	บริเวณ ภูเขาวัดถ้ำ เปิด	พบได้ทุก ฤดู
60		อาलग	ลัมอาलग	ใช้เปลือก ต้มกินแก้ ท้องร่วง	ในพบใน โรงเรียน บ้านหนอง ม่วงและป่า ทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
61		สะเม็ก	ลัมสะเม็ก	ใช้เปลือก แช่น้ำกิน และอาบแก้ ไข้ฮิสกฮิโส รากเป็นยา แก้เบื่อเห็ด เบื่อหอย	ในป่า บริเวณทาง ทิศตะวันตก ของบ้าน ห่าง ประมาณ 100 เมตร	พบได้ทุก ฤดู
62		อบไชยไทย	ซ่งโคลัม	แก้ท้องอืด ขับลม	บริเวณวัด ถ้ำเปิดบน ภูเขา	พบได้ทุก ฤดู
63		โลคทอง	แฮนางแซง	ใช้ต้นต้ม กินผิด	พบในป่า ทั่วไปทาง ทิศใต้ของ หมู่บ้าน	ฤดูฝน

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
64		เดื่อป่อง		เอารากฝน ตากแห้ง แมลงป่อง ใบนำมาห่อ ข้าวต้มให้ ลูกกินลูก จะเรียน หนังสือเก่ง	ในป่าทั่วไป อยู่ติดอ่าง เก็บน้ำอ่าง มะไฟ ดอนบน	ทุกฤดู
65		เป้าน้อย	ลัมเป้าอืด	แก้ท้องอืด เฟื้อ	บนเขาทาง ขึ้นวัดถ้ำ เปิด	พบได้ทุก ฤดู
66		เป้าใหญ่	ลัมเป้าฮือ	ใช้เปลือก ทำยาตั้ง	พบในป่า ทางไปบ้าน ปทุมวาปี ห่างบ้าน 1 กิโลเมตร	พบได้ทุก ฤดู
67		ว่านตูปมูบ	ว่านตูปมูบ	แก้ไข้ ส่วนที่ นำมาใช้ ราก	ในป่าทั่วไป ติดอ่างเก็บ น้ำห้วย มะไฟ ดอนล่าง	พบได้ทุก ฤดู
68		ปลาไหลเผือก	เอียนด่อน	รากใช้ฝน กินแก้ไข้	บนภูเขา บริเวณวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
69		ต้นชาติ	ลัมชาด	ใช้น้ำจาก ต้นชาติ เป็นยาถ่าย สำหรับเด็ก	ในป่าทั่วไป บริเวณทาง ขึ้นวัดถ้ำ เปิดและที่ อื่นๆ	พบได้ทุก ฤดู
70		แซดาน	ลัมแซ	ใช้ลำต้น และใบต้ม กินแก้โรค กระเพาะ	ในป่าทั่วไป ภูเขา บริเวณวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
71		มवलหอม	ลัมดั่งตุ่น	ใช้ลำต้น และใบต้ม กินแก้โรค กระเพาะ	ป่าทั่วไป บริเวณทาง ทิศตะวันตก ของหมู่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู
72		ดองทง	ลัมดองทง	ใช้แก่นต้ม กินอยู่ไฟ สำหรับ ผู้หญิง คลอดลูก	ในป่าทั่วไป ทางขึ้นวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
73		มะขามป้อม	ลัมมักคาม ป้อม	เปลือกใช้ อมแก้ปาก เปื่อย	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
74		ว่านหอมแดง	ว่านผักบัว	ใช้หัวต้ม กินแก้ผัด สำแดง	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายศาลา	พบได้ฤดู ฝน
75		ทับทิม	ลัมพิลลา	เปลือกใช้ ต้มกิน รักษา อาการเจ็บ ท้อง เมล็ด ใช้ล้างตา ให้สว่าง	ในหมู่บ้าน บ้านนาย วาสนา	พบได้ทุก ฤดู
76		สะหลอด	ลัมมักตอด	ใช้เมล็ดกิน แก้ท้องผูก	ในป่าทั่วไป บริเวณวัด ถ้าเปิด	พบได้ทุก ฤดู
77		ต้นแหงน	ลัมแงน	ใช้รากต้ม กินแก้โรค กระเพาะ	ในป่าทั่วไป บริเวณวัด ถ้าเปิด	พบได้ทุก ฤดู
78		เครือเขาแก รบ	อะดั่งเขา แกบ	ใช้ต้นต้ม กินแทน การอยู่ไฟ เป็นยา บำรุงเลือด	พบในป่า ทางไปบ้าน ปทุมวาปี ดิดริมห้วย ห่างบ้าน ประมาณ 1.5 กิโลเมตร	พบได้ทุก ฤดู

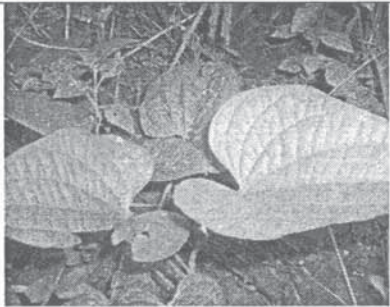
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
79		ต้นปอขี้ไก่	ลัมปออะแอ กา	แก้มุดต กิดฤดูหนาว ใช้ทั้ง 5 ตำกิน	ในป่าบน ภูเขาวัดถ้ำ เปิด	ฤดูฝน
80		สั้มกบ	ลัมซ้อมก้อบ	ใช้ใบกับ ยอดกินแก้ ท้องผูก	ในป่าทั่วไป เช่นดัดนา นายสมอง	พบได้ทุก ฤดู
81		ต้นเมียดแอ	ลัมแอนแอ	ใช้ยอดกิน แก้ท้องบิต	ในป่าทั่วไป ทางขึ้นไป วัดถ้ำเปิด และที่อื่นๆ	พบได้ทุก ฤดู
82		คนครก	ลัมคนคก	ใช้รากต้ม กินแก้ตก เลือด	ในป่าทั่วไป และบริเวณ วัดถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
83		ดินดั่งเตี้ย	ลัมดินดั่งอัน	ใช้รากเป็น ยาแก้ไข้	ในป่าทั่วไป ทางไป สั้มเขี้ยวห วาน	พบได้ทุก ฤดู

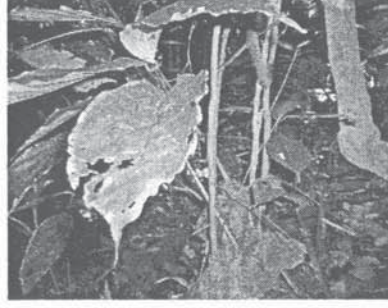
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
84		ช้างน้าว	ลัมซางน้าว	ใช้แก้คัน กินแก้โรค กระเพาะ	ในป่าทั่วไป ทางขึ้นวัด ถ้าเปิด	พบได้ทุก ฤดู
85		เสลดพังพอน	เสลดพังพอน	ใช้ใบผสม สุราขาว พอกทาแก้ งูสวัด	ป่าทั่วไปบน ภูเขา	พบได้ทุก ฤดู
86		ขาเป๋	ลัมขาเป๋	เข้าด้วยยา อื่นแก้ โรคมะเร็ง	ในป่าทั่วไป	พบในทุก ฤดู
87		ต้นตูกไสอิ सानไทย(ชั้น ทองพระยา)	ลัมตะโกก ตะลอง	ใช้ลำต้นต้ม กินเป็นยา ระบาย	ในป่าทั่วไป	พบในทุก ฤดู
88		รากเขาคอน	แฮะเคาคอน	รากต้มกิน เป็นยา บำรุง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
89		โตไม่รู้ล้ม	ไพรงนัคคุม	รากใช้แช่ น้ำกับยา อื่นเป็นยา แก้ไข้	ในป่าทั่วไป	ฤดูฝน
90		ตุมกา	ล้มตุมกา	เปลือกใช้ รักษางูสวัด	พบในชาย ทุ่งนาติด หมู่บ้านไป ทางทิศ ตะวันตก	พบได้ทุก ฤดู
91		รากส่องฟ้า	แฮะซองฟ้า	รากใช้แก้ ไอขับ เสมหะ	ในป่าทั่วไป ติดอ่างเก็บ น้ำห้วย มะไฟ ดอนล่าง	พบได้ทุก ฤดู
92		เขียงน้อย	ล้มเคียงอึด	ใช้รากต้ม กินเป็นยา อายุวัฒนะ	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
93		ชะมัดน้อย	ล้มชะมัดอี้ย	ใช้รากฝน ทา ร้ำมะนาว	ในป่าไป ทางทิศ ตะวันตก ของหมู่บ้าน ติดหนอง คูใหญ่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
94		ต้นพวง	ลัมกุง	ใช้น้ำจาก ต้นกุงแก่ เด็ก ท้องร่วง	ในป่าทั่วไป ทางขึ้นวัด ถ้าเปิดและ ที่อื่น เยอะเยอะ	พบได้ทุก ฤดู
95		เครือสั้มลม	อะตุงซุมลุม	ใช้ทั้ง 5 ห้า ดั้มอาบ แก้ลมพิษ	ในป่าทั่วไป ติดอ่างเก็บ น้ำคำมะ โคตร	ฤดูฝน
96		หมากพ้าว น้อย	ลัมมักพ้าว อืด	เป็นยา อายุวัฒนะ	ในหมู่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู
97		32 ปะดง	ปาฮานปะดง	ใช้ลำต้นต้ม กินเป็นยา บำรุงเลือด	ในป่า บริเวณวัด ถ้าเปิด	พบได้ทุก ฤดู
98			ลัมแมงซิง	ใบใช้สูบแก้ ริดสีดวง จมูก	ในป่าทั่วไป ทางขึ้นวัด ถ้าเปิด	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
99		แพง	ลัมแพง	ใช้แก่นเป็น ยาแก้ไข้ใช้ ฝน	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
100		แดง	ลัมต้อฮ	ใช้เปลือก ผสมยาตัว อื่นปะคบ	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
101		ขี้หนูน้อย	ลัมคะแอ้อัด	ใช้รากต้ม กินเป็นยา แก้ฝีอักเสบ	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
102		ว่านตะขาบ	ว่านกะซึบ	ใช้ใบขยี้แก้ พิษตะขาบ แมงป่อง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
103		เกี้ยกำปิง		ใบ ดันทำ ยาด้าน มะเร็ง	พบใน หมู่บ้าน	ได้ทุกฤดู

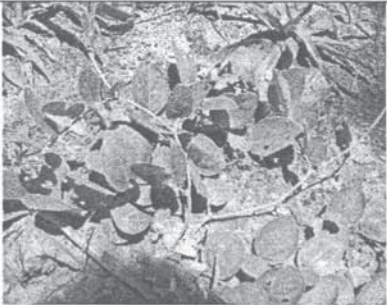
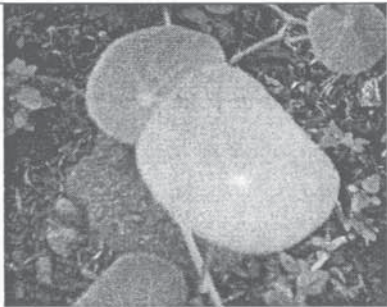
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
104		กระป๋อง 7 ตัว	ลัมตะกอย ปิสโด	ใช้ใบต้มกิน แก้ไข้ใน ตกต้นไม้ ควายชน แก้ไข้ทับ ฤดู	ในป่าทั่วไป และบริเวณ บ้านนาย บุญมี	พบได้ทุก ฤดู
105		ว่านแมงมุม	ว่านกิ่งกู่อะ วัง	ใช้หว่าทาแก้ ถอนพิษ แมงมุม	ในหมู่บ้าน	ฤดูฝน
106		ข้าวเย็นเหนือ	ว่านทะล้อง	ใช้เข้ายาได้ ทุกขนาน เป็นยา บำรุง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
107		เม้าชัน	ลัมเม้าคัน	ใช้เปลือก ผสมตัวอื่น ทำลูก ประคบ	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
108		สัก	ลัมชัก	ใช้ใบและ แก่นต้มกิน แก้โรค กระเพาะ	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

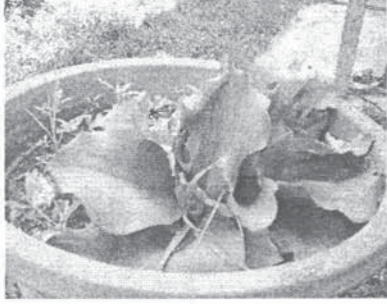
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
109		ลุมพุก	ลัมลุมพุก	ใช้รากต้ม กินแก้ โรคมะเร็ง ผสมกับตัว ยาอื่น	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
110		เมื่อยเลือด	ลัมกะลอด ตะมู้	ใช้เคาต้ม กินเป็นยา บำรุงเลือด	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
111		พะยาช้าง สาร	ลัมพะญา โองอือ	ใช้ลำต้นต้ม กินเป็นยา บำรุงกำลัง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
112		เครือเมื่อย ขาว	ลัมกะลอด	ใช้น้ำจาก ต้นเมื่อย ขาวแก้ ท้องร่วง เมื่อนำมา คั่วกินเป็น ยาบำรุง กำลัง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
113		พะลังเลือด ม้า	ลัมตะมู้ม้า		ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

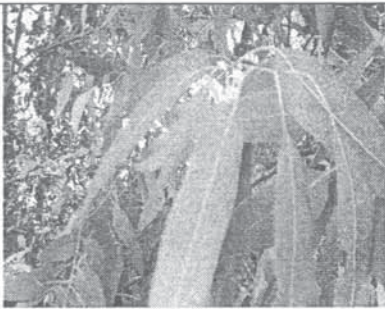
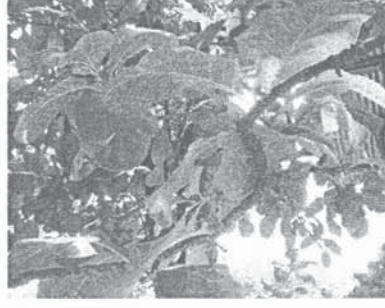
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
114		คอนแคน	ลัมชะอ้อย	ใช้รากต้ม กินแก้ ท้องอืด ท้องเฟ้อ	บนภูเขา ใกล้หน้าผา	พบได้ทุก ฤดู
115		หม้อ	ลัมมักวอง	ใช้แก่นต้ม กินบำรุง น้ำนมชก มดลูก	ในป่าทั่วไป	ฤดูฝน
116		ห้วยกอย	อ้อกมีนซิ่น	ใช้ห้วยทาแก้ สิ่วแก้ฝี	บนภูเขา	ฤดูฝน
117		หนอนคาย อยาก	ติฮอะโลเจ็ด	ใช้ห้วยแช่น้ำ กินเด็กตัว ร้อน	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
118		ห้วยเสี้ยนดิน	อ้อกเซียนอะ ดัก	ใช้ห้วยทา หน้าลอก ฝี	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
119		พะอุง	ลัมพะอุง	ใช้เปลือก ฝนกินแก้ ไข้	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
120		เครืออำไเอ่	อะตุงอำไเอ่	ใช้ราก ต้มกินแก้ ไข้ ไข้และ ยอดไข้ เคี้ยวแล้ว อมแก้ปาก เป็นแผล	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
121		โสมพันปี	ลัมโสมปันจ อม	ใช้ทั้ง ห้า คือใบ ลำต้น ราก ดอก ผลต้ม กินเป็นยา ชูกำลัง/ ชูกำลัง	บนภูเขา	พบได้ทุก ฤดู
122		มะขามเครือ	มะคามอะตุง	ใช้ทั้ง 5 ต้มกินเป็น ยาระบาย	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
123		ปะดงแดง	ลัมปะ ดงต้อฮ	ใช้เปลือก ต้มกินแก้ โรคปะดง ทุกชนิด	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
124		เครืออีเฒ่า	อะดุงอีเท้า		ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
125		สมอ	ลัมกัมมอ	ใช้เปลือก แช่น้ำทา แก้เป็น แผลผลใช้ กินเป็นยา อายุวัฒนะ	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
126		พันชาติ	ลัมพันชาติ	ใช้เปลือก แช่น้ำให้ เด็กอาบแก้ ซาง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
127		เล็บมือนาง (พระยามือ ฤทธิ์)	กะด้อยชีคะ ม้าย	ใช้กิ่งต้ม ผสมยาตัว อื่นเป็นยา บำรุงกำลัง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
128		แซหางช้าง	ลัมแซดียง	ใช้ใบ ต้ม ราก ดอก ผล ต้มกิน เป็นยา บำรุง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
129		กอมก้อยลอค ซอน	กอบก้อย ลอคคอน	ใช้หัวแช่น้ำ กินแก้ไข้	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
130		หนามแท่ง	ลัมตะเกอะ กง	ใช้ผลมา ทุบแช่น้ำ เป็นผงชก ฟอก	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
131		กิงกังดง	กิงกังดง		ในป่าทั่วไป	ฤดูฝน
132		กะเจียบ	ลัมกะเจียบ	ใช้ผลต้ม กินเป็นยา ขับปัสสาวะ	ในป่าทั่วไป	ฤดูฝน
133		มะละกอสาย	มักฮุงดิง	รากใช้แช่ น้ำกินแก้ ไอผลใช้ตำ กันแก้ลม ดัน	ในหมู่บ้าน	ฤดูฝน

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
134		หูเสือ	ลัมซูชายกะ ฮ้าน	ใบเป็นยา ทาแก้ฟก ช้ำ ใช้กินแก้ ท้องอืด	ในหมู่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู
135		เสื่อโคร่ง	ลัมกะ ฮ้านฮิส	ลำต้น พร้อมใบ ต้นเป็นยา บำรุง	ในหมู่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู
136		ราชพฤกษ์	ลัมแกนคูน	ลำต้นต้ม กินเป็นยา ระบายผล แห้งบดฆ่า หอยเชอร์รี่	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
137		ว่านหอม	ว่านอะฮ้อม	หัวใช้ทำ น้ำหอม และใช้กัน ปอบด้วย	ในหมู่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู
138		มะค้อ	หมากค้อ	เปลือกใช้ ตำใส่เมล็ด แดงแก้ ท้องร่วง	ในป่าทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู

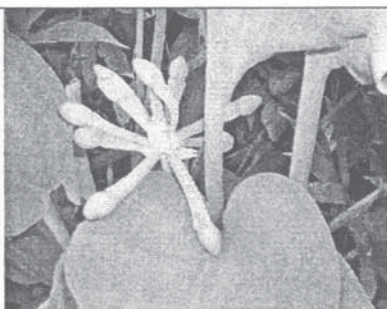
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
139		ยูคา		ใบนำมา ตากแห้ง บดให้ ละเอียดทำ ยาจุดไล่ยุง	ในสวน หมู่บ้านทาง ไปบ้านอภัย ดำรงธรรม เยอะเยะ	ทุกฤดู
140		หมวดแมว ใหญ่	หวดแมวฮิส	หัวใช้ชูดทา แก้เป็นฝี	ในป่าทั่วไป และทางไป อ่างเก็บน้ำ ห้วยมะไฟ	ฤดูฝน
141		เดยหอม	ปะซ้ออะ ฮ้อม	ใบใช้ต้มกิน เป็นยา บำรุงหัวใจ	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายมัน	พบได้ทุก ฤดู
142		ถั่วแฮ	ลัมคุดแฮ	กิ่งและใบ ใช้ต้มแก้ ลมพิษ	ในหมู่บ้าน บ้านหลาย คนเช่นบ้าน นายเวียง ชัย	ฤดูฝน
143		มุยแดง	ลัมมักมุย	ผลนำมา ทุบทำเป็น ยาพิษ	ในป่าทั่วไป และพบเห็น อยู่ใกล้ โรงเรียน บ้านหนอง ม่วง	พบได้ทุก ฤดู

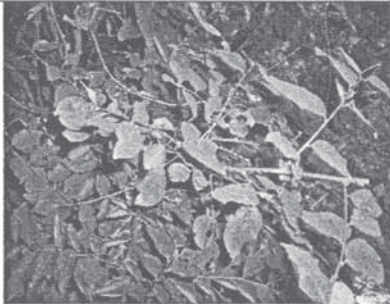
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
144		กล้วยแดง	ลัม กล้วยต้อฮ	ผลนำมา ทำเป็นยา ลูกกอน	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นางมะลิ วรรณ	พบได้ทุก ฤดู
145		ว่านไฟใจดำ	ว่านไฟญม	หัวใช้ต้ม กินแก้โรค เก๊า	หมู่บ้าน เช่นบ้าน นายศาลา	พบได้ทุก ฤดู
146		ขิงแดงปลา กั้ง	คิงแดงก้าตะ ลอย	ใช้หัวต้ม กินแก้ผิ ดง	ในป่าทั่วไป และใน หมู่บ้าน บ้านพ่อคุณ	พบได้ทุก ฤดู
147		ลีลาวดี	ดอกจำปา	นำน้ำยาง ของต้นลีลา วดีมาทา ตรงแผล หมากัด กันพิษสุนัข	พบใน หมู่บ้าน บ้านเช่น บ้านนาย ปริญญา	พบได้ทุก ฤดู
148		ว่านหาง จระเข้	ว่านตี้ยแค	ใบใช้ทาแก้ น้ำร้อนลวก ไฟไหม้	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายศาลา	พบได้ทุก ฤดู

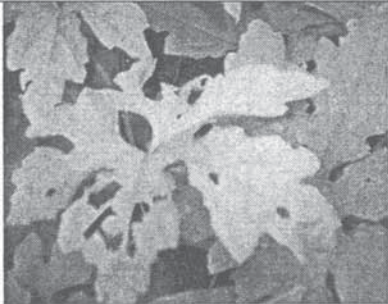
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
149		ยอใหญ่	ลัมยอฮิส	ใช้ผลตำกิน แก้ขับธาตุ	ในหมู่บ้าน บ้านนางรัก โค้ว	พบได้ทุก ฤดู
150		มะพร้าว	ลัมมักพร้าว	รากเป็นยา แก้ไขผลที่ แก่แล้วทำ เป็นยาขับ พยาธิ	ในหมู่บ้าน หลายคน เช่น นางแพง ฤทธิ์	พบได้ทุก ฤดู
151		อันชัน	ลัมอันชัน	ดอกตำกิน แก้ร้อนใน ดอกนำมา ขยี้ใส่น้ำ สระผมทำ ให้ผมดำ	ในหมู่บ้าน บ้านนาย ศาลา	พบได้ทุก ฤดู
152		วานแหล่	วานแล้	ใบตำกิน แก้ผิวดแทน การอยู่ไฟ	ในหมู่บ้าน บ้านนางทา	พบได้ทุก ฤดู
153		วานหัวใหญ่	วานอ้อกฮิส	หัวใช้ตำ กินแก้ชัก มดลูก	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายศาลา	พบได้ทุก ฤดู

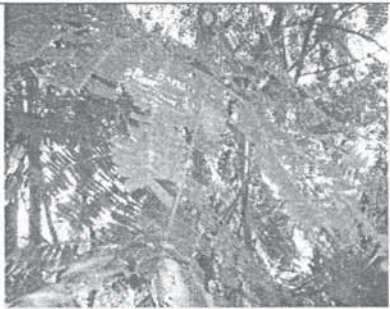
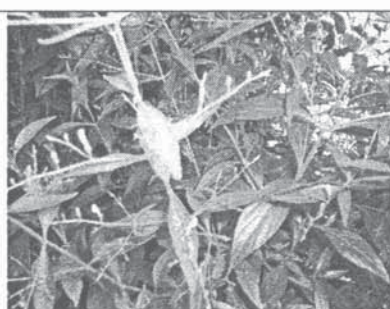
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
154		กระชายดำ	กระชายญุม	หัวใช้ต้อง เหล้าเป็น ยาชูกำลัง บำรุงหัวใจ	ในหมู่บ้าน บ้านนาย เทวี	พบได้ทุก ฤดู
155		ว่านม้า	ว่านม้า	หัวเคี้ยวกิน ทำให้วิ่งเร็ว	ในหมู่บ้าน บ้านนาย ศาลา	พบได้ทุก ฤดู
156		บงหวาน	ลัมอะดุง	ใช้ดอตำ กินแก้ โรคมะเร็ง	ในหมู่บ้าน บ้านนาย เทวี	พบได้ทุก ฤดู
157		สะเดา	ลัมกะเดา	ใช้ใบแช่น้ำ นำไปฉีด ฆ่าแมลง	พบในทุ่งนา บริเวณนา นายขาน และป่า ทั่วไป	พบได้ทุก ฤดู
158		สบู่แดง	ลัม มักญูเอตือฮ	ใช้ยางจาก ลำต้นทา แก้เป็น แผล	ในหมู่บ้าน บ้านนาย ศาลา	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
159		ดอกคุด	ลัมดอกคุด	ใช้รากทา แก้ฝี เป็น หนอง	ในหมู่บ้าน บ้านแม่กอง แพง	พบได้ทุก ฤดู
160		กอก	ลัมกอก	ใช้ต้นต้มน้ำ กินแก้ร้อน ในรักษา โรค เลือดออก ตามไรฟัน	ในป่าทั่วไป และบ้าน นายเทวี	พบได้ทุก ฤดู
161		ขนุน	ลัมมักมี	รากใช้ ต้มน้ำกินแก้ ท้องร่วง แก้คัน ย้อมผ้าเป็น สีเหลือง	ในหมู่บ้าน นายปริญญา	พบได้ทุก ฤดู
162		ชะอม	ลัมพักคะ	รากรักษา ท้องอืด ท้องเฟ้อ ขับลมใน ลำไส้	ในหมู่บ้าน บ้านนางนอ ,นางศาลา	พบได้ทุก ฤดู
163		ตำลึงทอง	ดัมลึง	ช่วยถอน พิษเบื่อเมา	ในหมู่บ้าน บ้านนาย ปริญญา	ฤดูฝน

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
164		ตันบุก	ลัมอืปุก	ช่วยกัด เสมหะกัด หนอง	ในป่าทั่วไป และสวน ยางนาย ศาลา	พบได้ทุก ฤดู
165		พริก	มักแพ็ด	ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ	ในหมู่บ้าน ที่ปลูกผัก สวนครัว	พบได้ทุก ฤดู
166		หอมเป	ฮอมฮ้อ	ใช้ใบกิน เป็นผัก ช่วยลด อาการ ท้องอืด ท้องเฟ้อ	ในหมู่บ้าน มีเกือบทุก คนที่ปลูก ผักสวนครัว	พบได้ทุก ฤดู
167		ผักคันจ่อง	พักพาย	บำรุงน้ำนม ป้องกันโรค ไข้ห้วลม	ในห้วยทาง ไปวัดถ้ำ เปิดและอ่าง เก็บน้ำห้วย มะไฟ ดอนบนและ ล่าง	ฤดูฝน
168		ผักแพรว	พักแพว	รากและใบ ต้มกินแก้ ไอ	ในหมู่บ้าน ที่ปลูกผัก สวนครัว	พบได้ทุก ฤดู

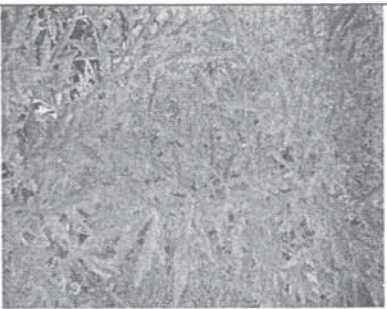
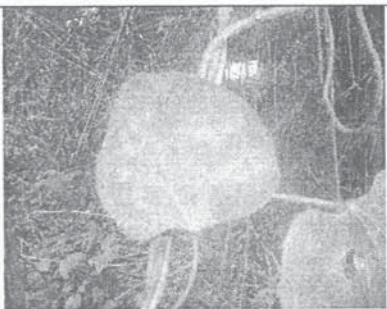
ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
169		ผักหวานบ้าน	ผักหวานบ้าน	ช่วยระงับ ความร้อน ถอนพิษไข้	ในหมู่บ้าน หน้าบ้าน นายปริญญา	พบได้ทุก ฤดู
170		ผักหวานป่า	ผักหวาน มะฮิ	ใบต้มกิน แก้ไข้ใน	ในป่าทั่วไป ที่ภูเขาภูผา เหล็กและ บริเวณวัด ถ้ำเปิด	ฤดูฝน
171		บัวบก	ผักนอก	ใบต้มกิน แก้ไข้ใน	ในท้องทุ่ง นาทางไป บ้านปทุม วาปีและ ท้องทุ่งนา ขึ้นวัดถ้ำ เปิด	ฤดูฝน
172		ผักชะพลู	ผักอีเส็ด	ใช้ใบกิน เป็นผักสด แก้มแก้ม ท้องอืด ท้องเฟ้อ ช่วยผาย ลมลด เบาหวาน	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นางเงาแซ	ฤดูฝน
173		มะเขือพวง	มักแตง	ใช้ผลกิน เป็นผักสด ช่วยขับ เสมหะ ย่อยอาหาร	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายศาลา	ฤดูฝน

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
174		ผักบั้ง	ผักบ้อง	บำรุง สายตา	ในคลอง ห้วย ทางทิศ ตะวันตกไป บ้านปทุม วาปี	พบได้ทุก ฤดู
175		มะระ	พักไซ้	ใช้ใบกินแก้ ร้อนในขับ ปัสสาวะ	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายปริญญา, บ้านนาย ลวย	ฤดูฝน
176		มะรุม	พักอีฮุม	ขับปัสสาวะ ขับลมใน ลำไส้	ในหมู่บ้าน เช่น นาย บุญมี	ฤดูฝน
177		แมงลัก	พักอีตู	ใช้ใบกิน แก้ไอแก้ แน่นท้อง	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นางกอง แพง	ฤดูฝน
178		สะระแหน่	พักอุมลุ่ม	ใช้ใบกิน เป็นยาขับ ลมขับเหงื่อ ให้พลังงาน แก้ร่างกาย	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายศาลา	ฤดูฝน

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
179		สะแงะ	อีแยะ	ใช้ใบกิน เป็นยาขับ ลมใน กระเพาะ อาหาร	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายศาลา	พบได้ทุก ฤดู
180		ส้มป่อย	ลัมชอมปอย	รากต้มกิน ช่วยฟอก ไขมัน	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายบัวโล	พบได้ทุก ฤดู
181		ชะมวง	ลัมมักโมง	ใบอ่อนกิน เป็นยา ระบายท้อง	ในป่าทั่วไป ทางขึ้นวัด ถ้ำเปิด	พบได้ทุก ฤดู
182		หวาย	กะลูด	หน่ออ่อน เผาไฟมา กินเป็นยา แก้โรค กระเพาะ อาหาร	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นางหนูการ, นายศาลา	พบได้ทุก ฤดู
183		ฟ้าทะลาย โจร	ทะลายโจน	ใบสดกิน แก้ไอขับ เสมหะ	ในป่าทั่วไป บริเวณวัด ถ้ำเปิด เยอะแยะ	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
184		หูกวาง		ใบใช้ตำกิน แก้เจ็บตาม ข้อมือข้อ เท้าปวด แข็งปวดขา ช่วย บรรเทา โรคเก๊า	พบใน โรงเรียน บ้านอภัย ดำรงธรรม	พบได้ทุก ฤดู
185		กระเพรา	อีตูไทย	เป็นยาขับ ลมบำรุง กระตูกิน มากเป็น ฆ่าพยาธิ	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นางบุญ , บ้านนาย ปริญญา	พบได้ทุก ฤดู
186		ดินเปิดตัน	จิงอะดัลัม	แก้มะโหก แก้สะอัก	พบใน โรงเรียน บ้านหนอง ม่วงและ บริเวณวัด ถ้าเปิด	พบได้ทุก ฤดู
187		หญ้าดอก ขาว	พักลีนปี	ใช้ทั้งห้า ใบ ลำต้น ราก ดอก ผล ตำกิน แก้โรค อืด หอบ	พบในสวน ทั่วไปเช่น สวนนาง รัชนี้,สวน ผู้ใหญ่บ้าน	พบได้ทุก ฤดู
188		ลีนมังกร	ไลซมังกร	แก้พิษ ตะขาบ แมงป่อง	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นายปริญญา	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
189		เสี้ยว	ลัมเซี้ยว	รากต้มดื่ม เป็นยา เจริญ อาหาร	ในป่าทั่วไป ติดอ่างเก็บ น้ำห้วย มะไฟ ดอนล่าง	พบได้ทุก ฤดู
190		หญ้านวดอ่อน	พักดงโอ	ใช้ รับประทาน เป็นยา บำรุงธาตุ	ชายทุ่งที่มี ห้วยหนอง คลองบึง ทางทิศ ตะวันตก ของบ้าน ประมาณ 1 กิโลเมตร	พบได้ทุก ฤดู
191		ใบป้าง	ชะล้าป้าง	แก้ชักเสบ ฟกบวม	ในป่าทั่วไป และบ้าน นายบุญมี	พบได้ทุก ฤดู
192		ถัษีปรุงเสร็จ	มะพร้าว หนอระเกย	ก่อนมาทำ ยาเย็นแช่ที่ ตุ่มน้ำดื่ม	ในป่าทั่วไป และภูเขา	พบได้ทุก ฤดู
193		พุทธรักษา	พุทลักซา	หัวใช้ต้ม ผสมด้วยยา อื่นแก้เจ็บ มดลูก	ในหมู่บ้าน เช่นบ้าน นางกอง แพง	พบได้ทุก ฤดู

ลำดับ ที่	รูปภาพสมุนไพร	ชื่อในภาษา ไทย	ชื่อในภาษา โซ่ (ทะวืง)	สรรพคุณ/ วิธีการใช้	แหล่งที่พบ	ฤดูกาล ที่พบ
194		กันก่อง	กันก่อง	ใช้ทั้งห้าคือ ใบ ลำต้น ราก ดอก ผล ต้มกิน แก้ท้องร่วง รักษา บาดแผล	ชายทุ่งติด ถนนทางไป บ้านปทุม วาปี ห่างบ้าน ประมาณ 1 กิโลเมตร	ฤดูฝน
195		เคลือหางหนู	อะดุงดัยอิก	ใช้รากต้ม กินป้องกัน โรคมะเร็ง	พบในป่า หลังบ้าน นางผั่นและ ป่าทั่วไป ทางขึ้นวัด ถ้ำเป็ด	พบได้ทุก ฤดู

4.3 การเผยแพร่ข้อมูลสู่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

ทีมวิจัยโซ่ (ทะวืง) ได้เผยแพร่ข้อมูลสู่ชุมชน ดังนี้

4.3.1 เอกสารแผ่นพับของทีมวิจัย เป็นเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ พิมพ์แจกจ่ายให้ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและผลงานของทีมวิจัย สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนใน 4 หมู่บ้าน

4.3.2 การให้บริการนำต้มสมุนไพร บริการให้คนทั่วไปดื่มในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น การประชุมชาวบ้าน งานนมัสการวัดถ้ำพวง งานทำบุญประจำปีในหมู่บ้าน มีประชาชนส่วนมากมาใช้บริการ และสนใจสอบถามตัวยาที่ใช้ในการต้ม นอกจากนี้ยังให้บริการสมุนไพรแบบนำไปต้มดื่มเองที่บ้าน โดยขายเป็นมัด ๆ ละ 10-50 บาท

4.3.3 สาธิตการนวดแบบโซ่ (ทะวืง) เป็นภูมิปัญญาที่มีมาแต่ดั้งเดิมของชาวโซ่ (ทะวืง) มีการสาธิตการนวดที่ถูกวิธีเพื่อผ่อนคลายอาการเจ็บปวด คลายเครียดและรักษาโรคบางชนิด มีประชาชนมานวดจำนวนมาก โดยคิดค่าบริการตามสมควร

4.3.4 สาธิตการรักษาโรคด้วยการฝังเข็ม มีประชาชนสนใจมากเป็นพิเศษ เพราะไม่ค่อยมีให้เห็นในปัจจุบัน การฝังเข็มมีความปลอดภัยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับโรคติดต่อ เพราะเข็มผ่านการฆ่าเชื้อก่อนฝังให้แต่ละคนทุกครั้งไป การรักษาที่นิยมมากได้แก่ การฝังเข็มแก้ปวดศีรษะ ปวดข้อ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เป็นต้น

4.3.5 การเผยแพร่เอกสารในงานประเพณีวัฒนธรรม เป็นการประชาสัมพันธ์ตัวเองในงานประเพณีวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด หรือจังหวัดใกล้เคียง โดยผ่านการนำเสนอของสำนักวัฒนธรรมอำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

4.4 แนวทางการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่ (ทะวืง)

ทีมวิจัยร่วมกับทางโรงเรียนประชุมหารือกันในเรื่องของการนำความรู้และภูมิปัญญาต่างๆของชาวโซ่(ทะวืง) เข้าเป็นเนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านหนองม่วงและบ้านหนองแวง ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นเป็นเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นและการเรียนการสอนในโรงเรียน การจะทำหลักสูตรท้องถิ่นได้นั้นต้องมีความพร้อมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลสมุนไพร ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนบ้านหนองม่วง และโรงเรียนบ้านหนองแวงยังไม่มีหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับสมุนไพร

แต่ปัญหาของการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้คือ ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในการทำหลักสูตร ทั้งด้านขั้นตอน การกำหนดสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย การใช้สื่อ รวมถึงการประเมินและวัดผล นอกจากนั้นยังขาดการประสานงานที่ดี เนื่องจากการทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ไม่ใช่ให้แต่ละสถานศึกษากำหนดเองตามความต้องการ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้ผลน่าจะมีการระดมสมองของผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนระดับมัธยม โรงเรียนระดับประถม นักวิชาการศึกษา อบต. ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิและชาวบ้านในพื้นที่ โดยมีการกำหนดสาระการเรียนรู้หลักๆ จากนั้นค่อยไปวางแผนการสอนให้เหมาะกับเด็กแต่ละระดับ เนื่องจากเด็กมัธยม เด็กประถม มีพัฒนาการและความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น โดยประยุกต์ใช้สื่อที่มีในท้องถิ่น ใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เหมาะสม เพื่อให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี ภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษสั่งสมมา พร้อมทั้งจะสืบสานและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในอนาคต ไม่ใช่ต่างคนต่างเติบโตและเอาตัวรอดละทิ้งถิ่นฐานเหมือนในปัจจุบัน

นอกจากการประชุมหารือกันเรื่องการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นแล้วยังได้มีการจัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชน ซึ่งเป็นการนำเสนอผลงานดำเนินโครงการแนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพชาวโซ่ (ทะวืง) ผลการจัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชนในครั้งนี้ ได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมทุกระดับ ผู้เข้าร่วมเวทีส่วนใหญ่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพชาวโซ่ (ทะวืง) และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะสาธารณสุขอำเภอมีความสนใจที่จะยกระดับงานวิจัยนี้ให้ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น เสนอให้มีการกำหนดสัดส่วนของยาสมุนไพรที่ใช้ในแต่ละครั้ง แล้วนำไปขึ้นทะเบียนยาสมุนไพรท้องถิ่น เพราะที่ผ่านมาชาวบ้านจะใช้การวัดโดยวิธีประมาณการ และสิ่งหนึ่งที่ทุกคนมีความต้องการร่วมกัน คือ อยากให้มีศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาโซ่ (ทะวืง) ในตำบลปทุมวาปี อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับลูกหลานและผู้สนใจ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

โครงการวิจัยโครงการ “แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่(ทะวืง)” ต.ปทุมวาปี อ.ส่องดาว จ.สกลนคร มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่ (ทะวืง) และหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาเกี่ยวกับการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวไทยโซ่ (ทะวืง) ทั้งนี้เพื่อเป็นการนำความรู้และประสบการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤตของคนโซ่ (ทะวืง) มาใช้ในการทำงานประเด็นอื่น ๆ ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์และโจทย์วิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 เพื่อเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่ (ทะวืง)

ทีมวิจัยได้สำรวจหมอภูมิปัญญาในหมู่บ้านจำนวน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองม่วง บ้านหนองแวง บ้านหนองเจริญ และบ้านดงสร้างคำ พบว่ามีหมอภูมิปัญญาทั้งหมด 8 ประเภท ได้แก่ หมอสมุนไพร หมอเป่า หมออุ หมอฝังเข็ม หมอนวด หมอดำยา หมอผี และหมอสู่วัณ ซึ่งหมอแต่ละประเภทมีจำนวนทั้งหมด ดังนี้

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนหมอภูมิปัญญาแต่ละประเภท

ประเภทหมอภูมิ ปัญญา	จำนวนภูมิปัญญา (เพศ)		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	
1. หมอสมุนไพร	22	11	33
2. หมอเป่าเพื่อการ รักษา	20	2	22
3. หมอผี	5	-	5
4. หมอฝังเข็ม	1	4	5
5. หมอนวดเพื่อการ รักษา	2	2	4
6. หมอดำยา	-	4	4
7. หมอสู่วัณ	1	1	2
8. หมออุ	-	1	1
รวม (คน)	51	25	76

จากตารางพบว่า หมอภูมิปัญญาที่มีมากที่สุดของชาวโซ่(ทะวืง) คือ หมอสมุนไพร มีจำนวน 33 คน เนื่องจากชาวโซ่(ทะวืง) อยู่ใกล้ป่าเขา มีการพึ่งพิงธรรมชาติและพืชพรรณที่อยู่ในป่า มีการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน การรักษาโดยสมุนไพรนั้นว่าเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวกับชาวโซ่(ทะวืง) มากกว่าการรักษาด้วยวิธีการอื่นๆ ดังนั้นจึงทำให้หมอภูมิปัญญาด้านสมุนไพรมีจำนวนมาก (นำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลสมุนไพรที่ชาวโซ่(ทะวืง) ใช้ในการรักษาสุขภาพ เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ที่สามารถเก็บรวบรวมได้และคนอื่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกด้วย) ส่วนที่มีน้อยที่สุด คือ หมองู มีจำนวน 1 คน เนื่องจากการถ่ายทอดวิชาความรู้จะถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ซึ่งจะถ่ายทอดได้ก็ต่อเมื่อหมอคนนั้นใกล้สิ้นลมหายใจแล้ว และคนที่ได้รับสืบทอดก็ต้องเป็นคนที่หมอเลือกแล้วซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานในครอบครัว จึงทำให้หมอของชาวโซ่(ทะวืง) มีเพียง 1 คน เท่านั้น

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนหมอภูมิปัญญาแยกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนหมอภูมิปัญญา								รวม (คน)
	หมอ สมุนไพร	หมอ เป่า	หมอ ผี	หมอ ฝังเข็ม	หมอ นวด	หมอ ตำแย	หมอ สู่วัณ	หมอ งู	
ต่ำกว่า 40 ปี	1	1	-	-	-	-	-	-	2
41 - 50	6	2	-	2	2	-	-	-	12
51 - 60	12	11	1	3	2	1	-	1	31
61 - 70	8	6	1	-	-	2	-	-	17
71 ปีขึ้นไป	5	2	3	-	-	-	2	-	12
ไม่ทราบอายุ	1	-	-	-	-	1	-	-	2
รวม (คน)	33	22	5	5	4	4	2	1	76

จากตารางที่ 25 หากจำแนกตามช่วงอายุจะพบว่า หมอภูมิปัญญาส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 51 - 60 ปี มีมากถึง 31 คน รองลงมาคือช่วงอายุ 61 - 70 ปี มีจำนวน 17 คน ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนอยู่ในช่วงวัยของผู้สูงอายุ หากไม่มีการถ่ายทอดหรือสืบทอด ความรู้และภูมิปัญญาเหล่านี้ก็อาจสูญหายไปตามกาลเวลาและอายุขัยของผู้รู้

เมื่อได้ข้อมูลแล้วทีมนักวิจัยได้นำมารวบรวมไว้ให้อยู่ในรูปของทำเนียบหมอภูมิปัญญาประเภทต่างๆ ประกอบด้วยรูปภาพของหมอภูมิปัญญา, ชื่อ, วัน เดือน ปี เกิด, อายุ, จบการศึกษา, อาชีพปัจจุบัน, ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้, ความสามารถพิเศษ, ประสบการณ์ในการรักษา รวมถึงรายละเอียดของการรักษา ซึ่งทำให้ได้รู้ว่าในชุมชนของชาวโซ่(ทะวืง)นั้น มีผู้มีความรู้ภูมิปัญญาเรื่องอะไรบ้าง มีผู้รู้มากน้อยเพียงใด และผู้รู้เหล่านั้นอยู่ที่ไหนบ้าง

นอกจากนี้แล้วยังได้มีการสำรวจค้นพบสมุนไพรที่ชาวโซ่(ทะวืง)ใช้ในการรักษาสุขภาพ โดยพบตามเทือกเขาภูเขาเหล็ก ชายป่าบริเวณที่ตอนเหนือทุ่งนาชาวบ้านและในหมู่บ้าน มีทั้งหมด 195 ชนิด ซึ่งชาวโซ่(ทะวืง)เองก็มีวิธีการนำมาใช้ทั้งในรูปแบบสมุนไพรสด และสมุนไพรแปรรูป เช่นการตากแห้ง บดเป็นผง รวมถึงการดอง เพื่อใช้รักษาในชีวิตประจำวันหรือยามคับขัน ข้อมูลทั้งหมดนี้ทีมวิจัยได้รวบรวมไว้ในคู่มือสมุนไพรของชาวโซ่(ทะวืง) ซึ่งภายในคู่มือประกอบด้วย รูปภาพสมุนไพร ชื่อในภาษาไทย ชื่อในภาษาโซ่(ทะวืง)สรรพคุณและวิธีการใช้ แหล่งที่พบรวมถึงฤดูกาลที่พบด้วย

5.1.2 เพื่อหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาเกี่ยวกับการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่ (ทะวืง)

จากการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาด้านการรักษาสุขภาพประเภทต่างๆ และรวบรวมข้อมูลสมุนไพรที่ใช้ในการรักษา พบว่าแนวทางการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาที่เด่นชัดคือเรื่องของสมุนไพร ซึ่งมีแนวทางดังนี้

- 1.) ส่งเสริมให้มีการปลูกและใช้สมุนไพรในครัวเรือน ซึ่งทุกคนสามารถนำความรู้ที่รวบรวมไว้เหล่านี้ไปใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองได้
- 2.) ยกกระดับองค์ความรู้ท้องถิ่นสู่การจดสิทธิบัตรสูตรยา โดยระบุขนาดและปริมาณของการใช้ยาสมุนไพรแต่ละชนิดให้ชัดเจน รวมถึงระยะเวลาในการรักษา จากนั้นให้ทางอนามัยมาตรวจดูให้ หากไม่ซ้ำกับที่อื่นก็สามารถจดเป็นสูตรยาของชาวโซ่(ทะวืง) ได้เลย

5.1.3 เพื่อนำความรู้และประสบการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤตของชนโซ่ (ทะวืง) มาใช้ในการทำงานประเด็นอื่น ๆ

ทีมวิจัยได้นำความรู้และประสบการณ์จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต มาปรับใช้ในการทำงานด้านอื่นๆ ดังนี้

- การทำงานเป็นทีม จากเดิมเคยทำงานคนเดียว คิดคนเดียว หลังจากเข้าร่วมโครงการแล้ว ทีมวิจัยมีความคิดร่วมกัน ฟังความคิดเห็นคนอื่น ทำงานร่วมกัน มีการนัดหมายวันเวลา และสถานที่

- การเขียน จากเดิมที่เคยเรียนในโรงเรียนจบระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยได้ขีดเขียนอะไรมากมาย พอมาทำงานนี้ต้องเตรียมปากกา สมุดคอยจดบันทึกการประชุมการทำงานร่วมกันเท่าที่เขียนได้ แม้การเขียนของทีมงานบางคนแทบไม่เป็นเรื่องราว แต่มันเป็นการฟื้นฟูความเป็นตัวเองด้วย

- การพูด โดยเฉพาะการพูดในที่ประชุม การพูดกับเพื่อน การคอยฟังคนอื่นพูดก่อนแล้วจึงขอโอกาสพูด หรือการแสดงผลเห็นด้วยหรือขัดแย้งในบางประเด็น ได้รับการฝึกฝน

ไปในตัว ทีมวิจัยบางคนเดินทางขึ้นลงระหว่างสกลนครกับมหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมประชุมสัมมนา มีประสบการณ์ในด้านนี้มากพอสมควรก็นำมาถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมงานได้เห็น และเป็นแบบอย่างที่ดีได้

- การวางแผนทำงานร่วมกัน นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะเป็นการระดมสมองของแต่ละคน นำมาผสมผสานกับความคิดคนอื่นแล้วเลือกเอาแนวทางที่ดีที่สุดเป็นข้อสรุปเป็นประเด็นเป็นข้อ ๆ สามารถนำมาเป็นขั้นตอนในการทำงานร่วมกัน ถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุด เป็นวิถีแห่งประชาธิปไตย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากโจทย์การวิจัยที่ตั้งไว้ คือ แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่(ทะวืง) เป็นอย่างไร ผลจากการดำเนินงานพบว่า แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่(ทะวืง) มีดังนี้

1. ศึกษาสำรวจข้อมูลความรู้และภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่(ทะวืง) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหมอภูมิปัญญาหรือสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ที่ชาวโซ่(ทะวืง)ใช้ในการรักษาสุขภาพ ว่ามีอะไรบ้าง มีมากน้อยเพียงใด มีอยู่ที่ไหน

2. รวบรวมและบันทึกให้อยู่ในรูปของเอกสารสำหรับการเผยแพร่เพื่อให้ลูกหลาน คนในชุมชนหรือคนอื่นที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นความรู้และเป็นประโยชน์ในการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเอง

3. การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักในสิ่งดี ๆ ที่ชาวโซ่(ทะวืง)มีอยู่ ในรูปแบบของการจัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชน การจัดเวทีเสวนาต่าง ๆ หรือการร่วมออกซุ้มบริการสมุนไพรในงานต่าง ๆ ของชุมชน

5.3 สิ่งที่ได้จากการทำงานวิจัยเรื่องสมุนไพร

การออกเก็บข้อมูลหมอภูมิปัญญาตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลปทุมวาปี อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร แม้จะเป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวหมอภูมิปัญญาเอง แต่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน ทำให้ทีมวิจัยภูมิใจว่าเราได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถอ้างอิงได้ในระดับหนึ่ง แม้ว่าจะเป็นข้อมูลหยาบ ๆ ทีมวิจัยได้ทำเป็นทำเนียบหมอภูมิปัญญาเรียบร้อยแล้วแต่ในอนาคตข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลละเอียด สามารถนำไปอ้างอิงในที่ต่าง ๆ ได้

การออกสำรวจสมุนไพรในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในหมู่บ้าน บริเวณป่า บริเวณเชิงเขา จากอดีตที่เคยเดินผ่านไปผ่านมา ผ่านป่าเฉย ๆ แต่วันนี้เราเดินเข้าหาสมุนไพรจริง ๆ ทำจริง บันทึกภาพจริง ๆ บันทึกข้อมูลจริง ๆ เก็บทุกรายละเอียดจนสามารถนำมาทำเป็นทำเนียบยาสมุนไพรโซ่ (ทะวืง) ได้สำเร็จ ทีมวิจัยได้รู้จักสมุนไพรตัวยาชนิดต่าง ๆ ในการรักษาของชาวโซ่ (ทะวืง) ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในป่าเขามีทั้งหายากและหาง่าย ทีมงานได้รวบรวมเป็นหนังสือไว้เป็นประโยชน์เพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาต่อไป

การจัดทำแผนผังหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อแสดงที่อยู่ของหมอภูมิปัญญาทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการติดตามเวลาที่ต้องการข้อมูล ต้องการสอบถาม หรือต้องการใช้บริการ จากหมอภูมิปัญญา ทีมวิจัยไม่มีประสบการณ์ในการทำแผนผัง ชีตเขียนไม่ค่อยเป็น แต่ด้วยความร่วมมือของทุกคน สามารถทำแผนผังทั้ง 4 หมู่บ้านได้สำเร็จ ดูแล้วเข้าใจง่าย มีคุณค่า นับเป็นงานชิ้นแรกที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน หรือจะมีบ้างที่ฝ่ายสาธารณสุขทำขึ้นเพื่อความสะดวก ในการปราบลูกน้ำยุงลาย แต่ก็เป็นคนละส่วนกันกับที่ทีมวิจัยโซ่ (ทะวืง) ทำขึ้น เป็นความ ภูมิใจอีกชิ้นงานหนึ่ง

การคืนความรู้สู่ชุมชน เป็นการจัดเวทีเสวนาของคนทุกระดับในเขตอำเภอส่องดาว ตั้งแต่นายอำเภอส่องดาว ท่านัน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลปทุมวาปี ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปทุมวาปี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ตลอดจนผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ได้ แลกเปลี่ยนแนวคิด ความรู้ และประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนการแสวงหาแนวทางใน การทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้คงอยู่ตลอดไป

5.4 ความรู้สึกของทีมวิจัย

ผมนายเทวี โคตรสระ รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานวิจัยร่วมกับครูบาอาจารย์มีทั้งด็อก เตอร์ตลอดทั้งป. 4 และที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็มี รวมทั้งมีเพื่อนหลายชาติพันธุ์ที่เราได้รู้จัก ฉะนั้นชาตินี้ทั้งชาติผมถือว่าเกิดมาไม่เสียชาติเกิดที่ร่วมทำงานทางด้านงานวิจัยกับ มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงอันดับหนึ่งของประเทศอย่างมหาวิทยาลัยมหิดล ฉะนั้นคนเราเกิดมา ควรจะทำประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมถือว่าตอบสนองบุญคุณผู้มีพระคุณทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ครูบาอาจารย์เพื่อนพี่น้องน้องพี่ที่เคยทำงานร่วมกันมาความรู้สึกที่ดีต่อกันมาตลอด สุดท้ายก็ได้ตอบบุญคุณประเทศไทยที่เราอยู่อย่างมีความสุขถึงทุกวันนี้ ตลอดทั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเชื้อพระวงศ์ทุกพระองค์ ที่เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยทุกคน

จาก นายเทวี โคตรสระประธาน

ผมรู้สึกที่ผมทำงานวิจัยมานี้มีคนรู้จักมากแล้วผมก็ได้รู้สมุนไพร หลายชนิดมากมาย แล้วก็เด็กนักเรียนได้เรียกผมว่าครูผมดีใจมากผมก็ได้รู้ว่าภาษาต่างๆในประเทศไทยมากแล้วผม ก็ได้ไปเรียนรู้กับพ่อๆแม่ๆพี่น้องๆหลายกลุ่มชาติพันธุ์แล้วอันที่ลืมไม่ได้ก็คือมหาวิทยาลัย มหิดลทุกคน

จาก นายศาลา คำเรืองโคตร รองประธาน

การทำงานวิจัยมันเป็นงานที่พวกเราไม่เคยทำมาก่อนเป็นงานที่ท้าทายความสามารถของทีมวิจัยทุกคนและงานของเราทำก็ประสบผลสำเร็จก็หลายโครงการเช่นโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมและนำภาษาเข้าสู่ระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ใบเตยและโครงการแนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาในการรักษาและดูแลสุขภาพของชาวโซ่(ทะวืง) การเขียนตัวอักษรของโซ่เพื่อสืบทอดภาษาของตัวเองให้คนรุ่นหลังได้รู้ต่อไปงานวิจัยเป็นตัวเชื่อมให้ทีมวิจัยทุกคนมีความรู้เพิ่มขึ้นรู้สึกภูมิใจมากที่ได้ทำงานนี้ขอขอบพระคุณอาจารย์สุวิไล อาจารย์มยุรี ตลอดจนพี่เลี้ยงทุกคนและส.ก.ว.ที่ให้โอกาสทีมวิจัยโซ่(ทะวืง)ได้ทำงานนี้

จาก นางเนตร จันโคตรแก้ว

ผมนายบุญมี คำเรืองโคตร บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 3 ที่อยู่ 52 ด.ปทุมวาปี อ.สองดาว จ.สกลนคร ผมตั้งใจเป็นอย่างยิ่งที่ผมได้มรมเรียนรู้อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล ผมได้รับความรู้มากมายและนำมาสู่ชุมชนแก่ลูกหลานและได้สืบทอดภาษาและวัฒนธรรมประเพณีของชาวโซ่(ทะวืง) ตัวของผมไม่คิดไม่ฝันว่าจะได้รับความรู้เช่นได้ไปศึกษาดูงานได้รับความรู้จากครูบาอาจารย์หลายท่านครับ สุดท้ายความรู้สึกในการทำงานวิจัย ดีมากๆ ขอขอบคุณมากๆ

จากนายบุญมี คำเรืองโคตร

1. ทีมงานยังขาดการประสานงานหรือติดต่อภายในกลุ่ม
2. ภายในทีมงาน ยังขาดความเชื่อมั่น ต่อกัน
3. มวลชนทั่วไปยังไม่ยอมรับกลุ่มของคุณโดยเฉพาะกลุ่มไทโซ่(ทะวืง)เขาไม่ยอมรับ

จากนายหนูเวศ โคตรสระ

ความพร้อมในด้านทีมงานทีมวิจัยยังอ่อนอยู่ยังขาดการเชื่อมต่อกับผู้ใหญ่อยู่ผมอยากให้ประชุมบ่อยๆขึ้นอยากให้ทีมวิจัยเป็นทีมกลุ่มจริงจัง ผมไม่อยากจะให้ทีมวิจัยจบลงเลย เสียหายสิ่งที่กลุ่มช่วยกันทำงานมามากแล้ว

สุดท้ายนี้หวังเป็นอย่างยิ่งทีมวิจัยเป็นทีมที่เข้มแข็งเพื่อช่วยพัฒนาภาษาโซ่(ทะวืง)ไว้ตลอดไป

จากนายกล้า พัดคำตัน

หนึ่งพันห้าร้อยแปดสิบวันกับทีมวิจัยอะไรเยอะแยะมากมาย เกินกว่าคำบรรยาย โดยเฉพาะองค์ความรู้ที่ได้จากครู อาจารย์ คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ประสบการณ์ได้เรียนรู้สิ่งดีๆจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆระหว่างเข้าอบรม ได้มีแนวคิดดีๆเกิดขึ้นกับตัวเองเข้าใจงานวิจัยมากขึ้น ได้รู้จักตัวเองมากขึ้น เข้าใจสิ่งต่างๆมากขึ้น งานวิจัยมีประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างยิ่ง แต่คนในชุมชนเองยังขาดความเข้าใจโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายปกครอง

ยังขาดความเข้าใจและไม่ค่อยสนใจในงานวิจัย โดยส่วนตัว อยากให้งานวิจัยขยายวงกว้างออกไป ให้ทั่วถึงจะทำให้คนที่สนใจได้พัฒนาตัวเอง เข้าใจงานวิจัยว่าวิจัยทำไม วิจัยแล้วได้อะไร วิจัยเพื่อโครงการวิจัยเป็นงานที่ละเอียดอ่อน จึงยากที่ชาวบ้านจะเข้าใจได้ง่ายๆ แต่ถ้าใครเข้าใจแล้วจะดีใจและภูมิใจในตัวเองอย่างผมและผู้เขียนดีใจ ภูมิใจ พอใจประทับใจกับสิ่งดีๆ ที่ได้รับจากงานวิจัย แต่ยังไม่พอใจในภาพรวม ซึ่งทีมวิจัยยังอ่อนแอ หลายด้าน และยังขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำงานได้ไม่ค่อยเต็มที่นัก แต่ไม่เคยทอดทิ้งกับงานวิจัยจะสู้ต่อไป ถ้าสำนักงานสกว.และมหาวิทยาลัยมหิดล ยังเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุน จะร่วมงานวิจัยต่อไปเพราะมีประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมโดยรวม เป็นอย่างมาก จากความรู้สึกที่แท้จริง

จากนายสมปอง ดันประทุม

1. ความรับรู้ยังขาดความเป็นเอกภาพ จึงทำให้ความคิดเห็นที่เป็นเอกภาพนั้นยาก จึงทำให้นโยบายที่เป็นเอกภาพไม่มีในทีม ถึงมีก็น้อยมาก
2. ขาดการปรึกษากันในทีมงาน ไม่เชื่อมั่นในหมู่มวลชน
3. ขาดความเสียสละ อย่างจริงจังจริงจัง
4. ยังอึดวิสัยไม่ตรงกับภาวะวิสัย บางครั้งเราให้โทษภาวะวิสัยมากเกินไป
5. ความมีหลักการและเหตุผลควรต้องยึดมั่น
6. การสื่อสารซึ่งกันและกันในทีมจะต้องปฏิบัติให้สม่ำเสมอ
7. ยังขาดหลักประชาธิปไตยในทีมงาน
8. การอนุรักษ์ที่ผ่านมายังตั้งอยู่ในวงที่จำกัด
9. ความเห็นคือนโยบายในการทำงานจะต้องขึ้นต้นโดยคำนี้ พัฒนาอนุรักษ์ภาษาโซ่ (ทะวืง)

จากนายสีลา สีดาดิษฐ์

ผมรู้สึกว่าคุณคิดที่ดี มีเป้าหมายที่ดีแต่ยังขาดความ เป็นเอกภาพและยังไม่มีเป็นหลักสากล มีความรู้สึกอยากจะให้บริการจัดการให้เป็นระบบ ระเบียบ ดีขึ้นกว่าเดิม รู้สึกว่างานวิจัยสบายๆและมีความสุขด้วย คนในท้องถิ่นและชุมชนได้ประโยชน์ผมดีใจที่ได้พอรำออกทีวีให้พี่น้องได้เห็นภาพทั่วประเทศ ขอขอบพระคุณทีมงานเครือข่ายทุกท่านที่ได้ร่วมขบวนการวิจัย

จากนายสมอง จันโคตรแก้ว

รู้สึกดีใจที่ได้ร่วมงานกับทีมวิจัยภาษาท้องถิ่น แต่เดี๋ยวนี้งานก็ยังไม่เป็นรูปร่างสักอย่าง เดี๋ยวนี้งานก็ยุ่ง ขว้ายากมากแ่งไม่ค่อยมีเวลาไปทำกิจกรรมร่วมกัน ชักจะท้อใจแล้วขอให้พวกท่านทำไปเถอะ

จากสัญญา มุกดาพันธ์

รู้สึกดีใจและภาคภูมิใจมากที่ได้ทำงานวิจัยในด้านภาษาโซ(ทะวืง) เพราะโซใกล้จะสูญพันธุ์แล้ว และอีกอย่างได้รู้จักสมุนไพรเพราะแต่ก่อนไม่รู้จัก สมุนไพรเลยแต่เดี๋ยวนี้รู้จักหลายอย่างพอจะช่วยตัวเองได้บางอย่าง ผมจึงได้ดีใจมาก และอีกอย่างผมได้รู้จักความเป็นอยู่ของชาวโซ(ทะวืง)สมัยก่อนด้วยเพราะคนแก่เล่าให้ฟัง ผมจึงขอขอบคุณทีมงานวิจัยทุกคน

จากนายกำจัด สายจันทร์

ผมรู้สึกดีใจมากที่มาทำงานกับทีมงานวิจัยภาษาโซ (ทะวืง) ซึ่งเป็นภาษาที่มีคนพูดน้อยมากในปัจจุบัน การวิจัยเป็นการสร้างกระแส ปลุกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นรู้จักอนุรักษ์ อยากให้ภาษายังคงอยู่ต่อไป ผมดีใจมากที่ได้เป็นครูสอนภาษาโซ(ทะวืง) เมื่อก่อนคิดว่าทำไม่ได้ มันยาก แต่เดี๋ยวนี้ผมทำได้และจะทำต่อไปเพื่อให้ท้องถิ่นที่ผมรักได้มีเอกลักษณ์คือภาษายังคงอยู่ต่อไป ผมขอขอบพระคุณคณะอาจารย์และพี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่านที่ให้โอกาสกับผมได้เป็นครูเป็นสิ่งที่ผมฝันมานาน

จากนายปริญญา ภูเวียนวงศ์

5.5 การขยายผลการทำงาน

ปัจจุบันทีมวิจัยมีประมาณ 15 - 20 คน รวมทั้งทีมวิจัยภาษาเดิมกับทีมวิจัยสมุนไพร ปัจจุบันปะปนกันไป การแสวงหาคนเพิ่มเพื่อชักชวนเข้ามาทำงานร่วมกันสามารถทำได้ แต่เนื่องจากปัญหาการดำรงชีวิต คนที่จะเสียสละทำงานในลักษณะนี้จึงหาได้ยาก ถึงหาเข้ามาร่วมงานได้แต่อยู่ได้ไม่นาน เนื่องจากปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ

การประชาสัมพันธ์โครงการนี้ ทีมงานได้แนะนำให้คนในพื้นที่โดยจัดงานคืนความรู้สู่ชุมชน ได้แนะนำให้รู้จักหมอต่างๆ เวลาเจ็บเล็กน้อยไม่ต้องไปหาหมอโรงพยาบาลรักษาเองก็ได้ เช่น หมออุ หมอฝั่มซึ่งเป็นหมอที่เชื่อถือของคนในพื้นที่พอสมควร พิธีกรรมก็เช่นกัน หมอผี หมอสู่วัวคนในพื้นที่ และนอกพื้นที่จะมาหาและเชิญไปทำพิธีกรรมอยู่เป็นประจำ

5.6 การดำเนินงานขั้นต่อไป

ทีมงานอยากจะปลูกสมุนไพรเพื่อการผลิต และอยากสร้างศูนย์การเรียนรู้ภาษาประเพณี วัฒนธรรมของชาวโซขึ้นมาเป็นอาคารเล็กๆ สักหนึ่งหลัง เพื่อให้ลูกหลานและให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นได้มาศึกษา และยังเป็นการอนุรักษ์ภาษาโซ (ทะวืง) ของเราให้คงอยู่สืบไป นานเท่า